
POLGÁRI JOG

Főszerkesztő:

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztők:

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

A törvényhozó hatalom jogi korlátai.

A Kereskedelmi Jog márciusi száma közli a budapesti ítélőtáblának határozatát, amely azzal a nagyjelentőségű kérdéssel foglalkozik, hogy törvényhozási intézkedés szolgálhat-e okul kártérítési követelés megítélésére? A kérdéses perben arról volt szó, hogy a felperes elesett ipari foglalkozásától és károsodott annak következtében, hogy az addig szabadon gyakorolható volt iparüzést a törvényhozás hatósági engedélyhez kötötte. A közölt határozat még nem jogerős és ennél fogva az abban elbírált jogi esettel nem foglalkozunk, de a fölvetett elvi kérdést nem hagyhatjuk szó nélkül, mert a világháború következményeként fölborult és összegabalyodott jogi állapotoknak égetően szükségessé vált rendezése folyamán állandóan napirendre kerül az a kérdés, hogy az állami beavatkozásnak milyen módon és milyen mértékben van helye?

A törvényhozó hatalom csalhatatlanságáról és jogi korlátozatlanságáról szóló tan még normalis időkben sem tartozott a kétségbevonhatatlan igazságok közé, most pedig, amidőn a törvényhozás lépten-nyomon létérdekeket érint, életkérdéssé vált az, hogy a törvényhozás tulkapásai vagy tévedései ellen lehet-e bírói oltalomra számítani?

Mint hogy a hatalom egymaga a törvény uralmát csak ideig-óráig képes éltetni és mint hogy a törvény életerejét főképpen abból a körülményből meríti, amely szerint sem a jogtudomány alapelvei szempontjából, sem általános erkölcsi szempontból alapos kifogás alá nem eshetik, ennél fogva a törvény már fogalmilag is kizárja azt, hogy szabályai a jognak általánosan elfogadott alapelveivel összeütközésbe kerülhessenek. A jogtudomány-

nak általánosan elfogadott alapelvei és az erkölcsi törvényeknek azok a szabályai, amelyek vitán fölül állanak, áthághatatlan korlátokat emelnek a törvényhozás elé és az áthágás szándékát a törvényhozásról soha még föltételezni sem szabad, sőt ha ilyen szándék valamely törvényben félreérthetetlenül meg is nyilvánulna, azt mint a képtelenség netovábbját, nemlétezőnek és hatálytalannak kell tekinteni.

Például a közteherviselési kötelezettség szembeszökő aránytalansága, a jogegyenlőség durva megnyirbálása, a tisztességes boldogulás föltételeinek komoly közérdek nélkül való elvonása, a szabadságjogok kiméretlen bagatellizálása stb., sem a jog alapelveivel, sem az erkölcsi törvényekkel össze nem egyeztethetők. Természetesen tárgyilagos és tudományos szempontból is vitás lehet az, hogy hol kezdődik az a határ, amelyen túl a jog alapelveinek és az erkölcsi törvényeinek sérelme bekövetkezik, de ezekről a vitás esetekről most nincsen szó, mert a törvényhozó hatalom jogi korlátait az erkölcsi törvényeinek csak azok a szabályai és a jognak csak azok az alapelvei alkotják, amelyek tudományos és tárgyilagos szempontból vitán felül állóknak tekinthetők.

Az idézett szaklapbeli közlés szerint mostanában bírói döntés alá került az a kérdés, hogy az iparüzés szabadságának törvényhozás útján történt megszüntetése maga után vonhatja-e az állam kártérítési kötelezettségét — nem oly egyszerű, mint amilyennek látszik. Kétségtelen, hogy az állami közérdek szempontjából szükséges lehet az, hogy az iparüzés szabadsága megfelelően korlátozva legyen és hogy az iparjog gyakorlása hatósági engedélytől függjön, de az is bizonyos, hogy nem minősíthető közérdeknek, hanem legföljebb pártérdeknek. Osztályérdeknek vagy egyesek egyoldalú, tehát jogellenes érdekének az, ha az iparüzés szabadságát megszüntetjük és a jog gyakorlását hatósági engedélytől tesszük függővé anélkül, hogy tárgyi biztosítékokról gondoskodnánk arra nézve, hogy azoktól, akik az ipart szabadon gyakorolhatták, ez a jog csak fontos közérdekből és csak megfelelő kárpótlás mellett vagy nyilvánvaló érdemtelenség alapján legyen elvonható és hogy az elvont jognak mások részére való adományozása ne történhessék pusztán kedvezésként. A jogok elvonása és mások részére való adományozása köréből az osztályérdekeket, a pártérdekeket és a jogszerűtlen egyéni érdekeket a lehetőségig ki kell küszöbölni.

Az állam erkölcsi és jogi alapja megköveteli, hogy az erkölcsi és jogi alapelvek mindenkori érvényesülésé-

nek a biztosítékai a törvényekből ne hiányozzanak és ha ezekről a biztosítékokról való gondoskodás a törvényekben még sem jutna szószerint kifejezésre, ezt csak hatálytalan tévedésnek, vagy annak az álláspontnak szabad tulajdonítani, hogy nem szorul kinyilatkoztatásra az, ami magától értetődik.

Az erkölcsi és jogi alapelveknek a bíró a jogalkalmazás terén a törvény kifejezett intézkedése nélkül, sőt a törvény betüivel szemközt is érvényt szerezhet és érvényt szerezni köteles is. A tudományos és tárgyilagos szempontból nem vitásaknak tekinthető erkölcsi és jogi alapelvek a törvényhozó hatalom fölött állanak és korlátaikat a törvényhozás jogérvényesen át nem törheti.

A többségek és kisebbségek diktatúrája, a párt-diktatúrák, az osztálydiktatúrák és a különféle egyéni diktatúrák divatja idején nem árt arról gondolkozni, hogy miképpen védekezzünk az önkények annyiféle lehetősége ellen. A bírói jogalkalmazás körének a megfelelő kiépítése elég hatékonyan ellensúlyozhatja a diktatúrákat. Attól talán nem kell tartani, hogy a fejlődésnek ez az iránya bírói diktatúrához, tehát egyik veszedelemtől a másikkhoz vezethet. A jogi és erkölcsi alapelvek föltétlen érvényesítésének az útja elég mesze van az önkények termő talajától.

Alföldy Ede
ny. ítélőtáblai tanácselnök, ügyvéd.

A bianco váltó lejárata.

A Kuriának 4340/1926. sz. határozata kimondja, hogy a kölesnszerződésben meghatározott lejárati nap külön megállapodás híján a fedezetül adott türes váltó lejárátát is meghatározza.

Ez az álláspont megerősíti azt a felfogást, hogy absztrakt, alapügylet nélkül való és önmagáért keletkezett váltóügylet nincs. A váltóügylet csakis valamely alapügyletben vállalt kötelezettség biztosítására vagy fedezetére jön létre. A váltóadás szorosán véve nem is hoz kötelmet létre, mert ha az adós váltót adott hitelezőjének, nem a váltó adása folytán vált kötelezetté, hanem az alapul szolgáló kötelezettség vállalása alapján, mely közönséges polgári kötelem, mely megtartja eredeti jellegét, tekintet nélkül arra, hogy váltófedezet kikötött-e, vagy nem. A váltóadás az alapszerződés egy kikötése folytán történik; a tartozás behajtásának módját jelöli meg egyrészt, felhatalmazást ad a hitelezőnek a váltó eladására másrészt; de absztrakt kötelmet nem létesít sem a közvetlen szerződő féllel, sem pedig a jóhiszemű harmadik személlyel szemben.